

**Parcz György, a Romániai Magyar Népközösség főtítkáranak
helyzetképe a Romániai Magyar Népközösségről
Bukarest, 1942. június 25.**

Helyzetkép a Romániai Magyar Népközösségről

Folyó év június hó folyamán felkértem Bukarestben Dr. Parcz Györgyöt, a Romániai Magyar Népközösség főtítkárat, hogy a Népközösség jelenlegi helyzetéről készítsen egy rövid összefoglalást.

A felkérés folytán készítette Dr. Parcz György az alábbi feljegyzést, amely főleg a Népközösség bukaresti központi irodájának működésével foglalkozik.

Budapest, 1942. október 7.

Kertész István s. k.

Helyzetkép a Romániai Magyar Népközösségről

A bécsi döntés az erdélyi magyarság szempontjából az első pillanatokban, sőt mondhatnám, az első hónapokban, főleg lelki probléma volt. A bécsi döntést közvetlenül követő hetekben – néhány incidenstől eltekintve – kulturális, gazdasági és szociális szempontból a helyzet alig változott. Sőt, a zsidóellenes üldözések nyomán – bár egészen elszórtan – újabb magyar gazdasági termelő egyedek bukkantak fel és foglaltak helyet a közgazdasági életben.

Az egyetlen kivétel a fenti helyzetben a szervezetek voltak. Egyházi, iskolai és gazdasági életünk központja Kolozsvár volt, amelytől a dél-erdélyi részek elszakadtak s az elszakadt tagoknak új életet kellett kezdeniük.

A bécsi döntés előtt Erdély, ha nem is földrajzi, de legalábbis tradicionális egység volt, melyet a bécsi döntés által meghúzott határvonal derékban szakított ketté oly módon, hogy a kettészakított Erdély mellett a bánági és nyugati határmenti részek maradtak meg, sőt százalékos szempontból nagyobb jelentőségre tettek szert.

Különösen az erdélyi magyarság átfogó szervezete, a Romániai Magyar Népközösség érezte meg ezt a kettészakítást.

Az első napok lesújtó kábultságából az arra illetékesek hamar feleszméltek, és megtették az előkészületeket a Népközösség újjászervezésére. Ez az első két hónapban a román kormány ellenállása miatt nem sikerült, s csak 1940. november elejére lehetett megkapnunk a kormányengedélyt ahhoz, hogy Nagyenyedre az Intézőbizottság Romániában maradt tagjait értekezletre hívjuk egybe, mely értekezlet az alapszabályokon s a tisztikaron megejtette az új helyzet követelte módosításokat.

A módosított alapszabályok Kolozsvár helyett Nagyenyedet jelölték meg a Népközösség új székhelyeként.

A kb. 10 000 lakosú Nagyenyed fontosságát úgyszólván kizárólag az ott székelő intézmények adták meg, ezért a viszonyok rosszabbra fordultával, különösen pedig az utazási engedélyek rendszerének bevezetésével, a rendőrség különösképpen ráfeküdt Enyedre, és jórészt sikerült megakadályoznia azt, hogy magyar vezető férfiak Nagyenyedre utazhassanak.

1941 elején hosszabb időn keresztül rendőrileg lepecsételten tétlenségre volt kárhóztatva a nagyenyedi iroda.

A Nagyenyedre nehezedő nyomás és főleg a Tövis – Kolozsvár vasúti vonal megszakítása megakadályozta azt, hogy Nagyenyed tényleges székhelyé fejlődjék. Ezzel

szemben az élet Bukarestet fejlesztette ki a Romániai Magyar Népközösség székhelyévé. Mellette még két mellékközpont alakult ki a konzulátusi székhelyeken: Aradon és Brassóban. Ezek közül különösen Brassónak külön jelentőséget ad az ott székelő német–olasz bizottság.

A bukaresti központi iroda jelentősége és munkaköre a bécsi döntés folytán egyáltalán nem csökkent. A romániai magyarság lélekszáma kb. a régi egynegyedére apadt, ezzel szemben azonban sérelmeinek, bajainak és problémáinak száma egyáltalában nem kevesbedett, sőt, a viszonyok rosszabbodásával csak növekedett.

Az iroda a megnövekedett munkával – kezdetben – csökkent létszámmal állott szemben, amennyiben a rotációs rendszer szerint szolgálatot teljesítő elnökön, főtitkáron kívül kezdetben csak egy állandó munkaerő – az iroda régi titkárnője – volt, s csak időközönként sikerült egy-egy második munkaerőt rövidebb időre beállítani. Jelenleg a fentiekén kívül két egészen kezdő segédtitkár van az iroda szolgálatában.

A központi iroda kifejlesztésének egyik legnagyobb akadálya az, hogy Bukarestben, az ottani magyarság kivándorlása folytán, mind kevésbé lehet megfelelő képességekkel rendelkező tisztviselőket találni, Dél-Erdélyben pedig aligha akad valaki, aki a mai viszonyok között magát a Bukarestben való letelepedésre rászánja. Ezen a hiányon bizonyos mértékben talán segítené anyagi eszközeinknek nagyobb mértékben való gyarapítása.

Tagozati irodáink közül a már említett brassói és aradi irodákra nehezedik a legtöbb és legfélelmetesebb munka. Ezek közül a brassói a nagyobb költségvetéssel rendelkező, s ennél fogva nagyobb tisztviselői létszámmal is bíró iroda, míg az aradi iroda inkább önkéntes, tisztán lelkesedésből dolgozó munkaerők segítségét veszi igénybe.

Az egyes helyi tagozati irodák működése aszerint felel meg többé-kevésbé a követelményeknek, hogy mekkora a megye székhelyén a hatósági nyomás és hogy mennyire változtak a helyi tagozati vezetők. Sajnos van olyan megye, ahol az állandó, Magyarországra való kiszivárgás folytán ezek a változások nagyon gyakoriak.

Azonkívül, hogy a bukaresti központi iroda a kormánnyal tartja fenn a kapcsolatot s az összes minisztériumokban eljár az egész dél-erdélyi magyarság ügyes-bajos dolgaiban, úgy a központi irodáinknak, mint az egyes tagozati irodáinknak fő feladatuk elsősorban az informálás és a jogvédelem.

Egyes tagozataink azonban csendben, feltűnés és reklám nélkül, igen szép kulturális, gazdasági és szociális munkát végeznek (tanfolyamok, könyvtárak, munkaalkalmak létesítése, szegények gondozása, népkonyhák fenntartása, stb. stb.).

Bukarest, 1942. június 25-én

Dr. Parecz György s. k.
A Romániai Magyar Népközösség főtitkára

Jelzet: Magyar Országos Levéltár Sajtólevéltár, Sajtóarchívum, Erdéllyel foglalkozó lapkivágatok, kéziratok és cikkgyűjtemények (K 610), Délerdélyi Adattár, 91. cs., XII II/3. Gépelt másolat.